

varia dispositione, ingenia multum variare, alterationes corporis in affectibus, imprimis circa præcordia, unde nisi à vario spirituum in musculis cordis motu, & hinc sangvinis in circulatione, fermentatione &c. diversa mutatione? Ebriorum varia ut sic dicam, symptomata, in sensu & motu, unde nisi à spirituum perversa agitatione? Unde in febribus ardentibus deliria, nisi ex turbato, inordinato, rapido & confuso spirituum motu? Unde ex punctura nervi convulsio brachij, nisi ex momentaneo spirituum per nervum punctum impetu. Habitus omnes tam animi sic dicti, quam corporis, v. gr. in homine, discurrendi, saltandi, in homine & cane eatenus dependent à crebrioribus actionibus, quatenus iisdem spirituum facilitatur motus, læpius enim eodem modo moti & agitati spiritus poros, meatus & omnes interjectas semitas, adeò patulas & permeabiles reddunt, ut facillimè levi motu pertransire, & actionem eandem ita perficere valeant: Sed hæc & similia cum ad Philosophum potius naturalem, quam Medicum pertineant, qua talem, missa faciamus.

CAPUT XX.

De motu partium.

Thef. 1.

OMnes partes in quibus percipitur vel apparet aliquis motus, ea instructa sunt suis fibris nervæis, quibus motus, id est, contractis sequitur partium MOTUS, iis verò relaxatis motus cessat, vel per transversum sectis, omnino idem aboletur, unde FIBRA NERVEA erit *primarium omnis motus organon.*

Thef. 2.

Fibræ autem istæ quæ motum exequuntur vel arctius sunt conjunctæ, vel laxius sunt separatae. Fibræ conjunctæ istud fibrarum systema exhibent, quod vocatur musculus (quibus tamen movendi officium denegat STETTERUS & ossibus potius tribuere nititur in *Traclat. censura argumentor. Galeni de motu musculorum*) in quem nervi ex cerebro derivati eos gubernant motus, quæ prægressam sequuntur *cognitionem sensualem*, exque affectu quodam excitantur, cui in homine interdum etiam adjungitur cognitio intellectualis, ita ut exinde pro nostro nutu eundem vel perficere, vel omittere, vel certo modo variare queamus: & hic motus per musculos in genere MOTUS ANIMALIS, in specie verò in hominibus VOLUNTARIUS, in brutis SPONTANEUS appellatur.

Thef. 3.

Fibræ laxius separatae circulari ambitu imprimis partes movendas ambiunt, unde excitatus motus, dicitur PERISTALTICUS seu COMPRESSIVUS v. gr. motus stomachi aut intestinorum, de quibus vid. CHARLETON *exercit. 7. §. 21.* &c. qualem motum per fibras circulares etiam arteriis tribuit SYLVIVS, quo post dilatationem ab impellente sangvine, denuo se contrahunt. Ab his motus contingit sine ulla prægressa cognitione sensuali, neque à nobis vel impediri vel promoveri potest, & ob id naturalis motus simpliciter dicitur, dirigiturque à nervis ex cerebello derivatis, ut hoc confirmat WILLIS in *Anatome cerebri cap. 16.*

& 17. unde & cordis & diaphragmatis musculi similibus nervis præter aliorum musculorum rationem moti, sine nostro consilio operantur, hinc & respiratio cum per musculos exercentur, & etiam à nobis vel promoveri vel impediri possit, & tamen nobis non cogitantibus etiam in somno fiat, nervis partim ex cerebro, partim ex cerebello natis perficitur, & ob id motus mysticus ex naturali ratione diaphragmatis, ex animali ratione musculorum appellatur.

Thef. 4.

Motum ergo quod attinet animale, ejus primarium organon esse musculus confirmat CHARLETON *exercit. 11. fabricam s. structuram musculi rhomboideam* eleganter explicatam vide in STENON. in *observ. de musculis & glandulis*, item *Tract. Myologia elementorum specimen*, ubi demonstrat fibræ motricem in medio sui coagulo sangvineo, seu carne vestitam, circa hujus carnis extremitates incurvari ad æquales angulos, & quod plures hujusmodi fibræ juxta se invicem posita, & sibi invicem inæqualiter æquali tamen ordine super impositæ musculus constituent, ita ut unitæ fibræ in extremitatibus tendinem constituent, qui vulgò caput & cauda dicitur; intermedia verò partes carne vestita & fibrillis ex membrana integente productis distincta, ipsum musculi corpus representent. Hoc modo fabricati musculi nunc sunt simplices, nunc verò ex pluribus parvis invicem unitis compositi. Musculus ergo dum contrahitur quoad partem carnosam, partem vel membrum cui adhæret simul trahit, sicque & partes movet & variè situat. Una ergo actio est musculi, ita & omnium reliquarum fibrarum nempe contractio, unde sequitur membri motus & situs mutatus: quod si fibræ ejus rigida & contractæ maneat, membrum quiescit, & in eodem situ permanet, quod dicitur abusive motus, sed cum adjectione motus tonicus seu tensivus. Extensio musculi quæ fit quando contrarius operatur musculus, qui antagonista alterius dicitur v. gr. flexore cubiti agente ceu antagonista extensoris, extensor hic violenter extenditur, non est motus seu actio musculi, sed potius passio. Sin verò nullo musculo agente, omnes fibræ sint laxæ, membrum in naturali quiete persistit, & in media figura positum esse dicitur: medium namque est inter ejus extensionem & contractionem.

Thef. 5.

Movent autem fibræ quatenus ab extensione fiunt breviores, abbreviatæ enim & contractæ non possunt non simul secum trahere, aut alio modo movere partem, cui annexæ sunt; causa hujus abbreviationis s. contractionis fibrarum est duplex I. ipsa fibrarum ad se contrahendum à forti partium quibus attentæ sunt tensione, spontanea, ut sic dicam inclinatio, qua instar chordarum vel membranarum laxatæ, subito se contrahunt; sic v. gr. dissectus musculus per medium, versus utramque extremitatem contrahitur, & quasi conglobatur, magnamque in medio relinquit rimam: & intestina flatu & liquore distenta, facta per transversas fibras apertione, sponte & subito se contrahunt. Sed hæc spontanea fibrarum contractio non sufficit ad motum, imprimis in musculis ab antagonistas oppositos, quare æquale oppositum robur,